

Наряду с количеством данных о предмете, в процесс принятия решений вступает и качество этой информации. Речь идет о проблеме экспланационного (разъяснительного) потенциала, «силы» гипотез. Различаются описательные (фактуальные, структурные, функциональные, классификационные) и объяснительные гипотезы. Для достижения описательных целей необходимо наличие всех типов описательных гипотез, экспланационные исследования предполагают присутствие разъяснительных гипотез (оценка того, удастся ли сконструировать их и операционализировать в подготовительной фазе). В заключение рассматривается вопрос социотехнических целей, их дифференциации и проблемы их верификации посредством практики.

Summary

Buriánek J.: On the Interrelation between Hypotheses and the Research Aim

The comprehension of the interrelation existing between the goal of empirical sociological research and the type of hypotheses available at its beginning is of paramount significance for the strategy of the research procedure. The hypothesis is one of the most important elements of the starting points of research. As regards their classification, orientational, descriptive, explanatory and sociotechnical research aims can be distinguished. Important for their selection is the balance of information concerning the research theme and object of „input“ information.

Besides a vast amount of information on the subject it is also the quality of this information that becomes involved in the decision-making process. It is a problem of the explanatory potential, of the „strenght“ of hypotheses. Distinction is made between descriptive (factual, structural, functional, classificatory) hypotheses on the one hand, and explanatory hypotheses on the other. The participation of all types of descriptive hypotheses is necessary for attaining descriptive goals, while explanatory research requires the presence of explanatory hypothesis (involving an estimate of the possibility of their construction and operationalization in the preparatory phase). In conclusion the question of sociotechnical goals and recommendations, their differentiation, and problems of their verification through practice are subjected to discussion.

Jindřich Filippec — Blanka Filipcová: Socialistický způsob života — skutečnost i program

Praha, Horizont 1980, 197 s.

Je mnoho důvodů, proč problematika způsobu života stále stojí v popředí zájmu nejen vědeckých, ale i politických a hospodářských pracovníků. Jedním z nich je skutečnost, že způsob života lidí v současné socialistické společnosti je výsledkem působení složitého komplexu procesů budování socialismu a současně i východiskem procesů dalších. V životním způsobu lidí se tak odrážejí úspěchy i problémy dosavadního vývoje, je v něm možno nalézt zdroje a inspirace dalšího vývoje.

Způsob života není nějakým abstraktním pojmem, je výrazem určitého reálného uspořádání života lidí. Životní způsob spjatý se socialistickou společností je formován podle zákonů vývoje lidstva, zahrnuje proto také rozpory dané etapy vývoje společnosti. Jde o složitou problematiku, jejíž důsledná vědecká reflexe má nesmírný význam pro praktickou politiku, a to jak z hlediska krátkodobých úkolů, tak — a to především — z hlediska dlouhodobého programu rozvoje. Proto je třeba uvítat každý seriózní přístup k poznání složité a mnohostranné dynamiky formování socialistického způsobu života. Za pozitivní přínos k poznání této oblasti je třeba pokládat knihu Jindřicha a Blanky Filipcových.

Autoři se uvedenou problematikou systematicky zabývají dostatečně dlouhou dobu. Mohli proto vytvořit práci, jejíž hlavní předností — ve srovnání s podobnými nesčetnými tituly u nás — je to, že obsahuje skutečně zasvěcený rozbor našeho reálného způsobu života. Jejich analýza se opírá o fundované využití mnoha různých faktických informací statistického i empiricky sociologického charakteru. Nejde však jen o analýzu. Autoři usilují i o zobecnění zkušeností, naznačují řadu problémů, jež v kontextu argumentovaných úvah jsou inspirující a mohou vyvolat plodnou diskusi.

Prvé dvě kapitoly knihy mají obecně filozofický charakter. Je zde především rozvedena a zdůvodněna významnost *problematiky cílevědomého formování socialistického způsobu života* na základě objektivně působících zákonů společenského rozvoje. Procesuální charakter tvorby socialistického způsobu života, a tedy i stupeň jeho výzrálosti, souvisí s rozvojem celé společnosti. Proto pro správné hodnocení dosaženého stavu reálného způsobu života, jeho dílčích forem a projevů, má veliký význam přesné určení etap vývoje socialistické společnosti v historické perspektivě přechodu lidstva od kapitalismu ke komunismu. Aniž se autoři podrobně zabývají touto problematikou, potvrzují správné význam dialektické jednoty výrobního způsobu společnosti a způsobu jejího života. Tato dialektika je ústředním metodologickým přístupem a z určitých aspektů i objektem výzkumu v rámci celé knihy.

Za velice podnětnou pokládám druhou kapitolu recenzované knihy a to především proto, že je zde řešena problematika dialektiky základny a nadstavby, se snahou postihnout aktivní podíl nadstavbových prvků ve způsobu života celé společnosti. Tímto přístupem se překonává v naší literatuře převažující značně obecné osvětlování vazby mezi procesy základny a nadstavby společnosti. Nebývá zejména docenována úloha institucí jako nástroje působení na jednání lidí a součástí řízení společenských procesů. Souhlasím s názorem, že celistvost společnosti se rozvíjí a rodí v rozporech. Za diskusní však pokládám tezi, že s překonáváním třídních rozdílů se přenáší těžiště rozporů do vztahu mezi společností a individuem (s. 67). Jde o to, jakou roli v novém typu neantagonistické sociální struktury hrají další sociální pospoli-

Třetí kapitola má název *Socialistický způsob života — od projektu k realitě*. Její obsah bychom mohli charakterizovat jako metodologicko-analytický. Pozitivum zde spatřuji zejména ve snaze osvětlit problematiku rozpornosti a jejích projevů ve způsobu života, včetně otázek hodnocení této rozpornosti z hlediska podstatnosti či nepodstatnosti. Souhlasím s názorem, že celistvost společnosti se rozvíjí a rodí v rozporech. Za diskusní však pokládám tezi, že s překonáváním třídních rozdílů se přenáší těžiště rozporů do vztahu mezi společností a individuem (s. 67). Jde o to, jakou roli v novém typu neantagonistické sociální struktury hrají další sociální pospoli-